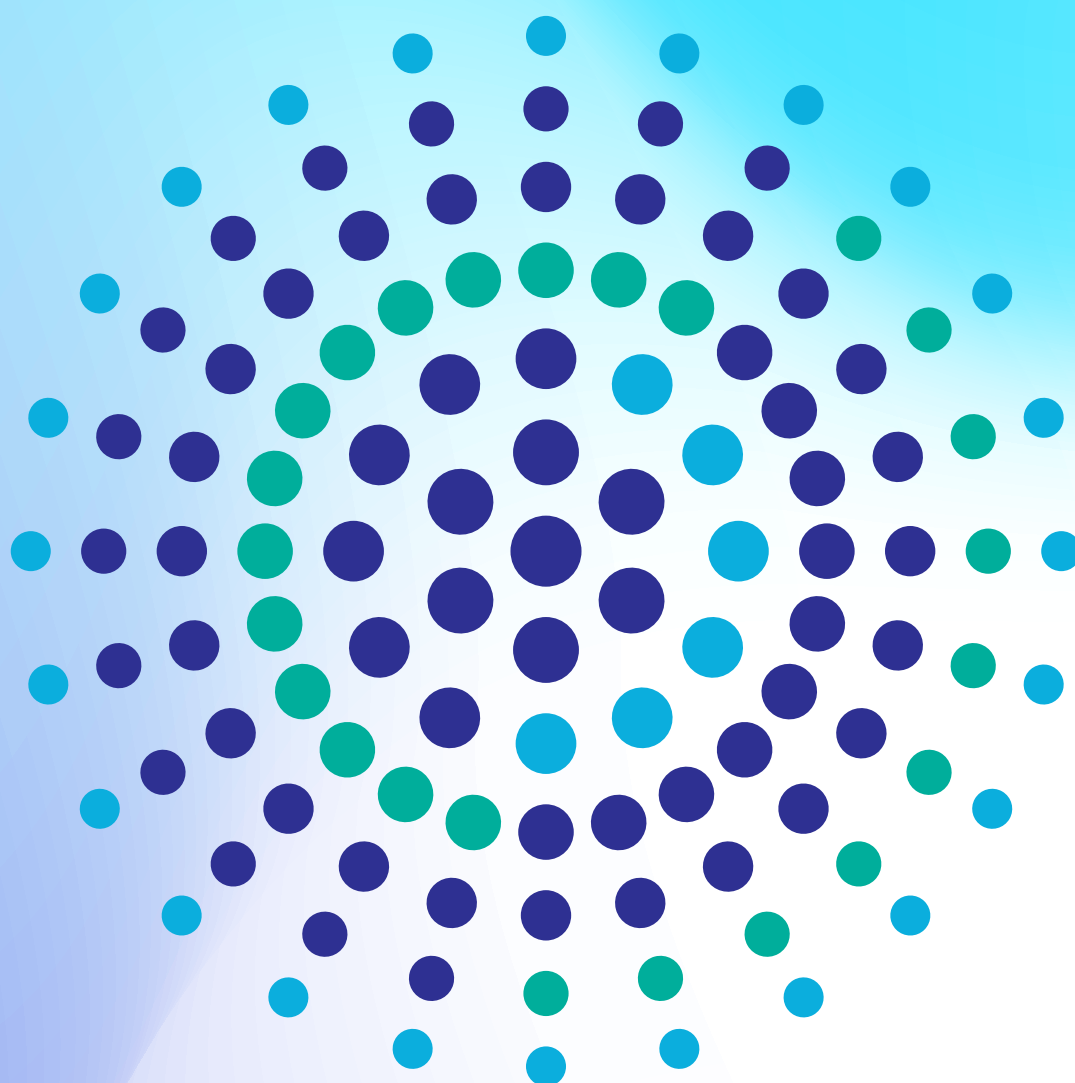

מחקר טאליס 2024 (TALIS)

דוח טכני: מאפיינים, כלי הערכה ומהלך המחקר

רקע כללי: מהו מחקר טאליס (TALIS) בבתי הספר?

מחקר טאליס (Teaching and Learning International Survey – TALIS) הוא המחקר הבין-לאומי המקיף והחדשני ביותר הנוגע לעבודת המורה ולסביבה הלימודית בבתי הספר. מטרתו המרכזית היא לספק מידע השוואתי ושימושי שיוכל לסייע למדינות לבחון את מדיניות החינוך שלהן, ללמוד מגישות חדשניות הנהוגות בעולם, ולהגדיר את התחומים הרלוונטיים לעיצוב ולקידומו של מקצוע ההוראה במדינה. מחקר טאליס נערך על ידי הארגון לשיתוף פעולה ופיתוח כלכלי (ה-OECD) במחזוריות של אחת ל-6 שנים החל משנת 2008. במחזור הנוכחי של המחקר בבתי הספר השתתפו 55 מדינות, מהן 31 מדינות המשתייכות לארגון ה-OECD. במחקר זה השתתפו בכלל המדינות כ-12,000 בתי ספר, ומתוכם נדגמו כ-206,000 מורים ומנהלים. ישראל משתתפת במחקר זו הפעם השלישית.

מחקר זה הוא חלק ממערך רחב יותר של מחקרים שנועדו לספק אינדיקטורים ומידע בין-לאומי על אודות מערכות חינוך בעולם (Indicators of Education Systems – INES). הוא 'נותן קול' למורים ולמנהלים בבתי הספר ומזמין אותם לספק מידע ותובנות שבכוחם להשפיע על קביעת המדיניות.

למחקר טאליס תקנים מפורטים הקובעים כיצד על המדינות המשתתפות לבצע את שלבי המחקר השונים, ובכללם הדגימה, הליך התרגום, הליכי העברת השאלונים, ועוד. תקנים אלו מוגדרים בפירוט, והם נועדו לאפשר בקרה על איכות הנתונים הנאספים באופן שיאפשר לערוך השוואה מהימנה ותקפה בין כלל המדינות המשתתפות במחקר. דוח זה מציג את הליך העברת המחקר בשנת 2024 בישראל¹ בהתאם לתקנים אלו.

שאלוני המחקר בטאליס 2024

במחקר טאליס נעשה שימוש בשני שאלונים בפורמט ממוחשב, האחד למנהלי בתי הספר והאחר למורים והמורות בבתי הספר. למילוי שאלון ממוחשב יתרונות רבים, הן בפן הלוגיסטי והן בפן התוכני. הגישה לשאלון ממוחשב היא באמצעות סיסמה אישית לכל משתמש כך שהמידע שהוזן נשמר ישירות במאגר, מה שמאפשר לשמור על חסיון המידע; הפורמט גמיש וידידותי למשתמש; מילוי השאלון קל ונוח; מרכז המחקר לא נדרש להקליד נתונים, מה שמיעל את התהליך ומצמצם את הסיכוי לטעויות; ועוד.

השאלונים פותחו על ידי קבוצת מומחים ממדינות שונות שמינה מרכז המחקר הבין-לאומי (Instrument Development Expert Group, ובקיצור IDEG). המומחים סקרו את הפריטים ששימשו במחזורי המחקר הקודמים של טאליס (2008, 2013 וב-2018). חלק מהפריטים נבחרו למחזור המחקר הנוכחי, והם מאפשרים להציג מגמות שינוי לאורך השנים. בחלקם נעשו תיקונים ושכתובים כדי להתאימם למסגרת המושגית של השאלון הנוכחי. כמו כן עסקו המומחים בפיתוח אינדיקטורים חדשים ורלוונטיים למחקר הנוכחי ובפיתוח פריטים חדשים עבור אינדיקטורים אלו.

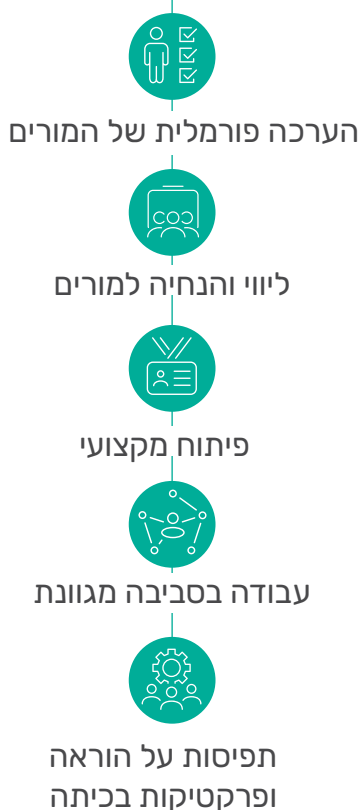
השאלונים מורכבים מפריטים סגורים בלבד. על פי רוב המשיב מתבקש לקבוע את מידת הסכמתו עם ההיגד או את התדירות שבה הוא עושה פעולה מסוימת. השאלון למנהל בית הספר כלל 57 פריטים (זמן השבה מוערך: 60 דקות), ואילו השאלון למורה כלל 3 גרסאות כמעט זהות שההבדל ביניהן הוא בפריטים מעטים, וזאת כדי לקצר את זמן המענה על השאלון. גרסה א' כללה 54 פריטים, וגרסאות ב' ו-ג' כללו 58 פריטים (זמן השבה מוערך: 60 דקות)².

¹ לפירוט הליך המחקר בכלל המדינות המשתתפות ראו דוח טכני שפרסם הארגון הבין-לאומי (OECD): לינק לדוח הבין-לאומי כשיופץ

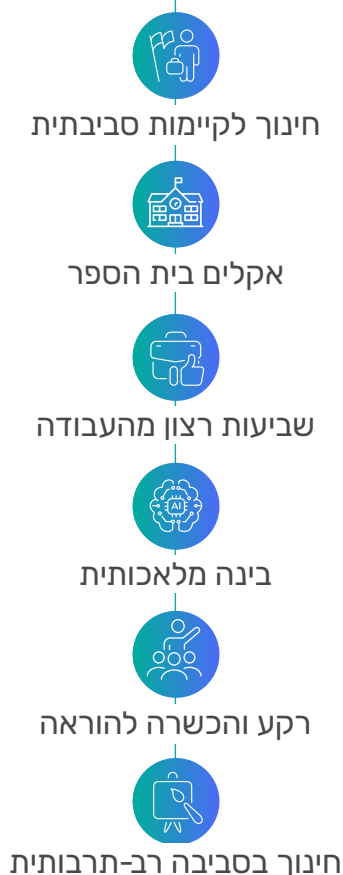
² לנוסחי השאלונים באתר ראמ"ה: <https://rama.edu.gov.il/unique-reports/talis-2024>

תהליכי התרגום וההתאמה של השאלונים מאנגלית לעברית ולערבית נעשו בהתאם לסטנדרטים ולהנחיות שקבע מרכז המחקר הבין-לאומי. ההליכים בוצעו במקביל ובאופן בלתי תלוי בעבור שתי שפות המטרה, וְלוּוּ בהליכים נוספים של בקרת איכות (כגון השוואה בין התרגום בעברית לתרגום בערבית). תהליך התרגום המוקפד על שלביו השונים נועד להבטיח את איכות התרגום, את הנאמנות למקור, את שימור המאפיינים התוכניים של השאלות (כגון משלב השפה, מורכבות המשפטים ועוד) ואת האחידות הסגנונית. זאת ועוד, תהליך התרגום כלל התאמה תרבותית (כגון הקפדה על שימוש במונחים שגורים במערכת החינוך בישראל) כדי להבטיח שלשאלות יש משמעות ופשר בהקשר של מערכת החינוך הישראלית. לתהליכים אלו היו שותפים מתרגם מאנגלית לשפת המטרה (עברית או ערבית), עורך לשון, מתאם תרבותי (שהוא גם מומחה להכשרת מורים ומנהלים), פסיכומטריקאי ונציג ראמ"ה. לאחר סיום התהליך ולפני העיצוב הסופי של השאלונים בכל אחת מן המדינות המשתתפות, ובכללן ישראל, הועברו החומרים המתורגמים למרכז המחקר הבין-לאומי לשם אימות ובקרה של התרגום ואישורו הסופי על ידי מרכז המחקר הבין-לאומי. התרגום וההתאמה של השאלונים וכן עיצובם נעשו באמצעות תוכנה שסיפק מרכז המחקר הבין-לאומי.

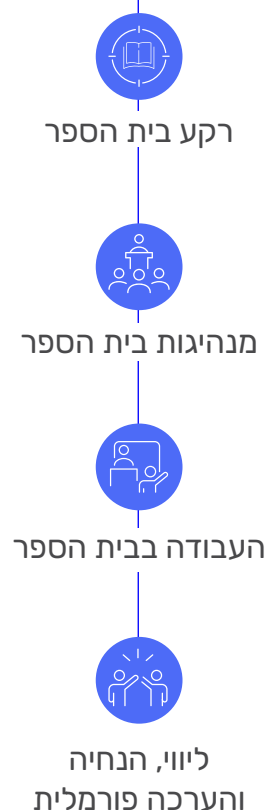
שאלון למורים ולמורות מה נבדק?

נושאים משותפים מה נבדק?

שאלון למנהלים ומנהלות מה נבדק?

הליך המחקר

המחקר חלוץ

שני השאלונים שפותחו לצורך המחקר הנוכחי (למנהלים ולמורים) נבדקו במחקר חלוץ שהועבר כשנה לפני המחקר העיקרי בכל המדינות המשתתפות, ובהן ישראל. למחקר החלוץ, שנערך בישראל בחודשים מרץ-אפריל 2023, היו שתי מטרות עיקריות: האחת, לבדוק את הפריטים המתורגמים; והשנייה, לתרגל את הנהלים הלוגיסטיים הכרוכים בביצוע המחקר (ובכלל זה יצירת קשר עם בתי הספר, ניהול הנתונים, חשיפת תקלות לוגיסטיות הקשורות להעברת השאלונים המקוונים, ועוד). נתוני המחקר החלוץ עובדו ונותחו במרכז הבין-לאומי.

בהיבט הבין-לאומי, בדיקת טיב הפריטים משמשת גם לבחירת הפריטים שייכללו במחקר העיקרי ולאיתור פריטים המצריכים שינויים ושיפור בניסוח עד לגיבושם הסופי. על סמך המחקר החלוץ גובשו השאלונים הסופיים למחקר העיקרי.

בהיבט הלאומי, הנתונים של כל אחת מן המדינות נשלחו למנהלי המחקר הלאומי בכל מדינה (בישראל – נתונים נפרדים לבתי ספר דוברי עברית ולבתי ספר דוברי ערבית), והם נתבקשו לבחון נתונים אלו, ובהתאם לצורך (עקב נתונים סטטיסטיים חריגים) לחזור לכמה מהפריטים ולבדוק אם אפשר לשפרם מבחינת איכות התרגום וההתאמה התרבותית.

בישראל הועבר המחקר החלוץ במדגם של:

462
מורים ומורות

27
מנהלים ומנהלות

32
בתי ספר
(16 דוברי עברית ו-16 דוברי ערבית)

מחקר עיקרי

המחקר העיקרי נערך בבתי הספר בישראל בחודשים מרץ-מאי 2024. ההכנות לקראתו החלו, כאמור, שנתיים קודם לכן, וכללו בין היתר דגימה של בתי הספר שהשתתפו, הכנה ותרגום של חומרי המחקר והפקת השאלונים המקוונים הסופיים. להלן פירוט השלבים המרכזיים בביצוע המחקר העיקרי.

אוכלוסיית המטרה

במחקר טאליס אוכלוסיית המטרה היא מורי כיתות ז', ח', ט' ומנהלי בתי הספר שבהם הם מלמדים. כיוון שהמורים הללו מלמדים במסגרות שונות³, המחקר מקיף למעשה בתי ספר מסוגים שונים: שמונה-שנתיים (א'-ח'), חטיבות ביניים (ז'-ט'), בתי ספר שש-שנתיים (ז'-י"ב) ובתי ספר ארבע-שנתיים (ט'-י"ב). מרכז המחקר קבע שבאוכלוסיית המטרה של המחקר כלולים כל המורים שבמסגרת תפקידיהם הקבועים בבית הספר מלמדים לפחות כיתה אחת בשכבות ז', ח', או ט' בשנת הלימודים שבה נערך המחקר. היקף שעות ההוראה אינו רלוונטי למחקר זה, וכל מקצועות הלימוד כלולים בו. מרכז המחקר קבע שיש לגרוע מאוכלוסיית המטרה מורים המלמדים רק תלמידים של החינוך המיוחד, מורים מחליפים בבית הספר, מורים שנעדרו תקופה ממושכת בעת ההכנות למחקר ובעת העברתו (לדוגמה בשל חופשת לידה או חופשת מחלה ארוכה), וכן אנשי צוות סיוע כגון סייעות ואחיות בית ספר.

מסגרת הדגימה

כמו בכל המחקרים הבין-לאומיים בנושאי חינוך, גם במחקר טאליס **שיטת הדגימה** נקבעת על ידי הארגון הבין-לאומי. מרכז המחקר הלאומי בכל אחת מהמדינות המשתתפות אחראי לאפיין באופן מדויק ככל האפשר את

3. על פי כללי הארגון הבין-לאומי, בתי ספר של חינוך מיוחד ובתי ספר ששפת ההוראה בהם אינה עברית או ערבית לא משתתפים במחקר טאליס ומוגדרים out of scope. עקב זאת, במחקר טאליס 2024 נגרעו ממסגרת הדגימה 3 בתי ספר ששפת ההוראה בהם אינה עברית או ערבית. לא נמצא במסגרת הדגימה שום בית ספר המשתייך לחינוך המיוחד.

המשתנים השונים הרלוונטיים עבור הדגימה, ולתכנן עם הארגון הבין-לאומי את מאפייני המדגם במדינה. לאחר מכן, מרכז המחקר הלאומי מעביר את **מסגרת הדגימה** – למשל, רשימת בתי הספר בישראל – והארגון הבין-לאומי הוא זה מבצע את הדגימה בפועל.

כדי להבטיח **ייצוג הולם** במדגם לכל הקבוצות והמגזרים באוכלוסייה (מגזר שפה בהתאם לשפת ההוראה בבית הספר, סוג פיקוח, רקע חברתי-כלכלי וכיוצא בזה), מקבצים בהליך הכנתו של המדגם את בתי הספר לשכבות (strata), שמהן יידגמו בתי ספר על פי שיעורה של כל שכבה באוכלוסייה. כאמור, שכבות הדגימה מוגדרות בכל מדינה בשיתוף מרכז המחקר הבין-לאומי.

שכבות הדגימה בישראל ששימשו במחקר טאליס 2024 מוצגות בלוח 1. השכבות שתוכננו תואמות במידה רבה את שכבות הדגימה במחקרי טאליס קודמים⁴, ובהם מחקר טאליס 2018, וכן במחקרים בין-לאומיים אחרים שישראל משתתפת בהם. בישראל, נעשה שימוש במספר התלמידים בכיתות אלו כאינדיקטור למספר המורים בכל בית ספר.

יש לציין כי בעקבות מלחמת חרבות ברזל (שהחלה בסוף שנת 2023) הוחלט כי 58 בתי ספר הנמצאים ביישובים מפונים יסומנו במסגרת הדגימה באמצעות משתנה ייעודי ולא תבוצע פניה אליהם במידה ויידגמו.

לוח 1: שכבות הדגימה במחקר טאליס 2024 בישראל

סוג השכבה	שם שכבת הדגימה	רמות בתוך השכבה
גלויה	מגזר שפה	דוברי עברית; דוברי ערבית
	סוג פיקוח	ממלכתי; ממלכתי-דתי
	מגזר [רלוונטי לדוברי ערבית בלבד]	ערבי; דרוזי; בדואי
סמויה	רקע חברתי-כלכלי של בית הספר	גבוה; בינוני; נמוך
	מגדר התלמידים בבית הספר	בנות; בנים; מעורב
	מחוז מנהלי גיאוגרפי	צפון; דרום

4. בדומה למחקר טאליס 2018, שכבות הדגימה כללו גם כן בתי ספר המשתייכים לפיקוח החרדי שנדגמו כמדגם תוספתי, וזאת משום שסיכויי ההשתתפות של בתי ספר בסוג פיקוח זה היו נמוכים. בפועל נדגמו למחקר 80 בתי ספר המשתייכים לפיקוח החרדי, אך מכיוון ששיעור ההשתתפות היה נמוך מאוד (פחות מ-40%), נתוניהם לא נכללו בניתוחים הסטטיסטיים ואף לא בדוח הבין-לאומי ובדוח הלאומי של ישראל.

המדגם והליך הדגימה

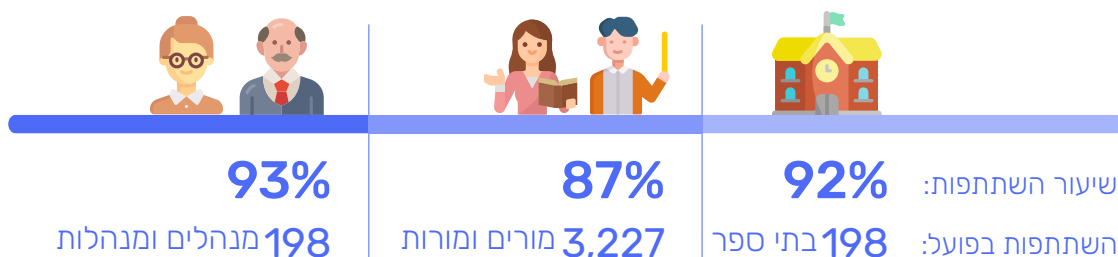
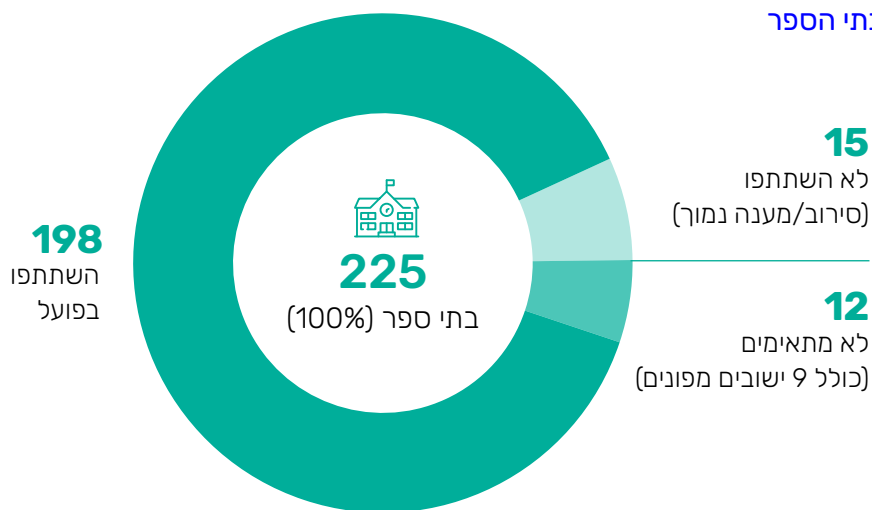
הדגימה במחקר טאליס בבתי הספר, בדומה למחקרים בין-לאומיים אחרים בתחום החינוך, היא דגימת אשכולות דו-שלבית בשכבות (Stratified Two-Stage Cluster Sample Design): בשלב הראשון נדגמים באקראי 200 בתי ספר (יחידת דגימה ראשית) בהסתברויות פרופורציוניות לגודל אוכלוסיית המטרה בכל אחד מהם. בשלב השני, בכל בית ספר שנדגם להשתתף במחקר נדגמים 20 מורים (יחידת דגימה משנית) בדגימה אקראית מתוך כל המורים הרלוונטיים באותו בית ספר. בדגימת המורים מובאים בחשבון גיל המורה והמקצוע שהוא מלמד כדי להבטיח ייצוג הולם למשתנים אלו במדגם. בבתי ספר קטנים שבהם פחות מ-20 מורים מלמדים בשכבות הכיתה הרלוונטיות, כל המורים משתתפים. בכל בית ספר שנדגם להשתתף במחקר, גם מנהל בית הספר מתבקש למלא שאלון.

לכל בית ספר שנדגם למחקר נדגמים מלכתחילה שני בתי ספר "מחליפים" (מחליף ראשון ומחליף שני), הדומים לו במאפייני הרקע שלהם. הסיבות להחלפת בית ספר יכולות להיות שונות: סיבות טכניות (סגירתו או איחודו עם בית ספר אחר), התנגדות בית הספר להשתתף במחקר, או שיקולים של מרכז המחקר הבין-לאומי (למשל, בית ספר שמספר המורים שמלמדים בשכבות הכיתה הרלוונטיות קטן מ-3).

מתוך 1,315 בתי ספר הכוללים מורים מאוכלוסיית המטרה בישראל, ואשר היוו את מסגרת הדגימה, הוגדל המדגם ונדגמו 225 בתי ספר. זאת בעקבות ההחלטה לגרוע בתי ספר ביישובים מפונים, שחייבה להגדיל את המדגם בכ-5% בכל שכבת דגימה כדי להבטיח ייצוג מהימן לאוכלוסיית המחקר בישראל.

חשוב לציין כי גודל המדגם יועד לכל המדינות המשתתפות, בין שמדובר במדינה גדולה כגון ארצות הברית ובין שמדובר במדינה קטנה כגון לוקסמבורג או ישראל. על פי התקנים של מחקר טאליס, נדרשים שיעור השתתפות של לפחות 85% מבתי הספר שעלו במדגם, ושיעור השתתפות ממוצע של לפחות 80% מהמורים בבתי הספר המשתתפים. בית ספר נחשב "משתתף" אם לפחות 50% מהמורים שנדגמו בו השיבו על שאלון או מנהל בית הספר השיב על השאלון.

השתתפות בתי הספר

השתתפות בתי הספר

מתוך 225 בתי ספר שנדגמו למחקר טאליס בישראל השתתפו בפועל 198 בתי ספר (מתוכם מחליף אחד בלבד). 15 בתי ספר הוגדרו לא משתתפים במחקר (המנהל לא מילא את השאלון, או שיעור המענה של המורים היה נמוך מ-50%), ו-12 בתי ספר הוגדרו לא מתאימים להשתתף (Ineligible). מתוכם 9 בתי ספר שהיו ביישובים מפוזרים ואשר לא נעשתה פנייה אליהם או למחליפיהם (בתי ספר אלה אינם חלק מחישוב שיעורי ההשתתפות). מתוך 198 בתי הספר השתתפו 3,227 מורים ו-198 מנהלים. שיעור ההשתתפות של מנהלי בתי הספר עמד על כ-93%. שיעור ההשתתפות של בתי הספר במחקר עמד על כ-92% מבתי הספר שנדגמו, ושיעור ההשתתפות של המורים בבתי ספר אלו עמד על כ-87%. שיעורי ההשתתפות אלו נחשבים גבוהים בהשוואה לשאר המדינות ועומדים בתנאי הארגון. נתונים אלו מלמדים כי בישראל מידת ההיענות להשתתפות במחקר מצד המנהלים והמורים הייתה נאותה ותאמה את הסטנדרטים הבין-לאומיים הנדרשים. חשוב לציין בהקשר זה שבעקבות מצב המלחמה וגיוס מורים ומנהלים רבים למילואים השקיע מרכז המחקר משאבים רבים כדי להבטיח ששיעורי ההשתתפות (באחוזים מעוגלים) שהשתתפו בפועל במחקר בישראל לפי שכבות הדגימה הגלויות היו גבוהים, והארגון הבין-לאומי אישר להאריך את המחקר בחודש נוסף (סיום במאי במקום באפריל) כדי לתרום למאמץ זה.

בלוח 2 מוצגים מספריהם של בתי הספר ושיעור המורים (באחוזים מעוגלים) שהשתתפו בפועל במחקר בישראל לפי שכבות הדגימה הגלויות.

לוח 2: תיאור המשתתפים בפועל במחקר בישראל

המשתתפים בפועל במחקר				
שפה	מספר בתי"ס	מספר המורים	שיעור המורים	שיעור המורים לאחר משקול
דוברי עברית	ממלכתי	109	1791	55.5%
	ממלכתי-דתי	29	381	11.8%
	סך הכול	138	2,172	67.3%
דוברי ערבית	ערבי	36	634	19.6%
	דרוזי	8	149	4.6%
	בדואי	16	272	8.4%
סך הכול				
	60	1,055	32.6%	23.1%
ישראל	סה"כ כללי	198	3,227	100%

הליך איסוף הנתונים

כחודשיים לפני תחילת המחקר קיבלו מנהלי בתי הספר שנדגמו הודעה על כך, הן בשיחת טלפון אישית מנציגי ראמ"ה והן במכתב אישי למנהל. מנהלי בתי הספר נתבקשו למנות איש קשר מטעמם, לרוב מורה מנוסה מהצוות החינוכי בבית הספר או דמות פדגוגית-ניהולית בבית הספר (כגון רכז שכבה, רכז פדגוגי, סגן מנהל). איש הקשר היה מופקד על תיאום המחקר בבית ספרו, ובכלל זה הכנת רשימה של כלל המורים המלמדים בכיתות ז', ח', ט', שמתוכה יידגמו המורים שישתתפו במחקר; יצירת קשר עם המורים שנדגמו; הענקת סיוע כאשר המורים נתקלים בבעיות טכניות; עידוד ההשתתפות הפעילה במחקר. למנהלי בית הספר ולמוריהם ניתן פרק זמן של כשבועיים למילוי השאלונים, ולאחר מכן הוארך בחודש וחצי נוספים (מרץ-מאי 2024). לכל מנהל ומורה שנדגמו להשתתף במחקר נשלח מייל שכלל מידע על המחקר והזמנה להשתתף בו, וכן קישור לשאלון וסיסמה אישית.

בכל מדינה מינו מארגני טאליס בארגון הבין-לאומי בֶּקֶר איכות עצמאי. הֶבֶקֶר הוכשר באמצעות חומרי קריאה רלוונטיים שנשלחו אליו והשתתפות בסדנה שארגן המרכז הבין-לאומי. הוא ביקר ב-20 בתי ספר שנדגמו באקראי על ידי מארגני טאליס לצורך בקרה על נוהלי העברת השאלונים. הֶבֶקֶר מילא דוחות מפורטים על ההתנהלות בכל אחד מבתי הספר שביקר בהם והעבירם ישירות למארגני המחקר. נוסף על כך ביצעו נציגי ראמ"ה בקרת איכות לאומית שכללה שיחות ל-10 אנשי קשר בבתי ספר מכל מגזר שפה, ובמהלכה נאספו תובנות על טיב העברת המחקר והמלצות לשיפור מחזורי המחקר הבאים. בשני סוגי בקרות האיכות, הבין-לאומית והלאומית, נמצא כי העברת השאלונים בישראל התנהלה כסדרה, ולא נצפו בעיות מיוחדות ו/או חריגות יוצאות דופן מן הנהלים.

עיבוד הנתונים

נתוני המחקר עובדו ונותחו במרכז הבין-לאומי של מחקר טאליס. הנתונים הגולמיים של כל מדינה נשלחו למנהלי המחקר הלאומיים שלה. בשלב זה התבקשו מנהלי המחקר בכל מדינה לבדוק אם יש ממצאים חריגים (בהשוואה לנתונים של שאר המדינות המשתתפות). ממצאים חריגים עשויים להעיד כי שאלה זו או אחרת לא הובנה כראוי. בישראל לא נמצאו בעיות חריגות. כאמור, מרבית הבעיות בתרגום ובהתאמה התרבותית התגלו עוד בשלב המחקר החלוץ ותוקנו בטרם נערך המחקר העיקרי.

דיווח והצגת הנתונים

מחקר טאליס מושתת על מילוי שאלונים, קרי דיווח עצמי של מנהלים ומורים. הדבר עלול לטמון בחובו הטיות משני סוגים עיקריים, שמקורן בדרך שבה אנשים נוטים להשיב על שאלונים. ראשית, יש נטייה לרצויה חברתית (social desirability), קרי אנשים נוטים להשיב בדרך שתיתפס באופן חיובי על ידי אחרים. כך, לדוגמה, נמצא במחקרים כי מורים שמתבקשים לדווח על הפרקטיקות שהם מיישמים בכיתותיהם, נוטים לדווח יותר על שימוש בפרקטיקות שנחשבות, לתפיסתם, איכותיות ומקדמות למידה, ולדווח פחות על הפרקטיקות שהם משתמשים בהן הלכה למעשה⁵. שנית, יש הטויה תרבותית (cultural bias), כלומר אנשים נוטים לפרש ולשפוט היגדים או תכנים שונים שעולים מהשאלונים תוך התבססות על מדדים וסטנדרטים המוטמעים בתרבותם⁶.

כדי לצמצם הטיות אפשריות אלו נקטו עורכי המחקר מספר גישות, הבאות לידי ביטוי הן בעיצוב שאלוני המחקר והן בדרכי הדיווח על הממצאים. כך, כדי להפחית מן הרצויה החברתית, חלק מן השאלות מתייחסות למאפיינים של כלל המורים, ואילו שאלות אחרות מתייחסות לאירוע, למצב או למועד ספציפי, באופן שאינו מזמן מתייחסות כוללת. לדוגמה, שאלות הנוגעות לדרכי העבודה המאפיינות את צוות המורים בבית הספר, ולא את הנשאל אישית (אף כי הדבר כרוך באובדן מידע על השונות בין פרטים בצוות המורים), או שאלות הנוגעות למאפיינים של תהליכי ההוראה והלמידה ב"כיתת יעד", בשיעור הראשון ביום מסוים (אף שמידע כזה עשוי לייצג פחות את הנעשה בכיתה לאורך זמן).

מאחר שאין שום דבר מיוחד באותה כיתת יעד ובאותה שעה המצוינת בהנחיה, ההנחה שביסוד הליך מחקרי זה היא שהשיעורים שהמורים תיארו הם מדגם אקראי של כלל השיעורים המועברים על ידי המורים במדינה נתונה. הליך מחקרי שבו המשיבים מקבלים הנחיה מדויקת כיצד לקבוע את השיעור (ואת הכיתה) שהם נדרשים להתייחס אליו בעת המענה נועד למנוע הטיות מצד מורים שיבחרו לתאר במחקר דווקא שיעור מיוחד או מועדף בעיניהם.

כדי לצמצם את ההטיות התרבותיות, לעיתים מדווחים על צבר קטגוריות תשובה יחד, כך שניתן פחות ביטוי לדיווח על קטגוריות הקיצון (לדוגמה: בשיעורי ההסכמה מְדווחים יחדיו מי שציין "מסכים" ו"מסכים מאוד" עם היגד נתון, או בדיווחים על תדירותה של התרחשות מסוימת, כגון שימוש בפרקטיקה, מְדווחים יחדיו מי שציין "לעיתים קרובות" ו"תמיד או כמעט תמיד"). זאת ועוד, בתיאור הממצאים ברמה הבין-לאומית, לעיתים מְדווח/ים ההיגד/ים שזכה/ו לשיעורי הדיווח הגבוהים ביותר בכל מדינה שהשתתפה במחקר, גם אם שיעורי הדיווח בין מדינות שונים מאוד.

5. לדוגמה ראו:

Muijs, D. (2006). "Measuring Teacher Effectiveness: Some Methodological Reflections", *Educational Research And Evaluation*, Vol. 12, Pp. 53-74, <http://Dx.doi.org/10.1080/13803610500392236>

6. לדוגמה ראו:

He, J. and F. Van de Vijver (2013), "Methodological issues in cross-cultural studies in educational psychology", in Liem, G. and A. Bernardo (eds.), *Advancing crosscultural perspectives on educational psychology: A festschrift for Dennis McInerney*, Information Age Publishing, Charlotte, NC

אוקטובר 2025, חשוון תשפ"ו

משרד החינוך